

*Phaleologia
Grammaticae*

*Stobnicensis Ioannis: Generatis doctrina
de modis significandi grammaticalibus.*

Pracowitz p. Hier. Victorum 1519.

XII. a. 69.

Gram. 901.

N. H. 80. g.

Generalis doctrina de modis significandi grā- maticalibus.

*oppositus est artes liberales
sunt septen.*

Compēdiosa descriptio ac inuestigatio Modorum di
stinctionum ac idemtitatum illis oppositarum
quibus uti solent Scotisantes.

JOANNES STOBNICEñ ARTIVM MAGI-
ster, Ingenuo adolescenti Andreæ Vathionensi nato
generosi domiti Benediti Fodor ludicis comita/
tus Bichar. Salutem dicit.

Eneralem doctrinam de modis significandi grammati-
calibus tanq̄ breuem introductionē in ea exercitia artis
grammatice: quę pro consuetudine studij nostri Gracco
uiensis publice siunt congregata ad imprimendum dedi-
cū adiuncta compendiosa descriptione omnium modorū
distinctionū quibus Scotisantes uti solent; quam ne imprimetur sine
capite cum alicui ex his auditoribus ad quorum usum scripta est dedi-
cādam esse volui. Tu mi Andrea primus ex illis menti incidisti, quam
rem postq̄ nostro Matheo de Zeecz artium baccalaūrio eruditō expo-
suisse, dignum te esse dixit cui potissimum id munus tribueretur, par-
tim propter eam de qua orisundus es Hungarorum gētem iam dudum
de me optime meritam, prīm propter generis tui nobilitatem, partim
propter ingenij tui ac indolis elegantiam. Quapropter cum facile con-
firmasset id quod mihi p̄imum in mentem venerat, feci nōmen tuum
caput opulculi nostri, vt familia tua quę apud Hungaros est clarissima
sit apud nos etiā non ignota volitans per oculos ac ora studiorum
adolescenti, quod & tu augere poteris, si hanc quam accepimus & ha-
bemus de tua virtute existimationē tua opera ac diligentia crescere ma-
gis ac magis facias. Scīs nihil magnum nihil p̄clarum mortales cō-
ſe qui posse sine labore ac diligētia. Diligētia enim tātam vīm habet
tantam dignitatem, vt vna sit virtus, qua reliquae omnes consideran-
tur & augmentur. Nam nulla est tanta virtus, quę si vacauerit diligētia
nō stat cōtinuo dererior: vtere itaq̄ vt coepisti in bonis artibus diligētia
VALE.

BIBLIOTHECA
UNIVERSITATIS

Cim. Bz.

4233

Iacet magis p̄bem horū sententiā: q̄ arte grāmaticę hoc
est recte loquēdi scientiā addiscit̄ s̄pē relegendō libros
poetar̄, oratorū, historicorū, at aliorū q̄ non minus la-
tine q̄ copiose aliqd scripta uerū: p̄ cognitiis his quę de
cognitione p̄tium orationis ac ipsarum accidentiū Do-
natus cōpendios scripsit, quā illorū q̄ ex cōsideratione
modorū significandi Grāmaticos se p̄itos esse putant. Illi em̄ copiā la-
tini sermōis cōsequi poterint, h̄i vero neq̄q̄. Non tamen omnino con-
temnendā esse cōsiderationē modorū significandi censeo quippe q̄ ple-
raq; ad cognitionē partium oratiōis earūq; accidentium pertinētia. ex
cōsideratiōe modorū significādi facilius sc̄iri possunt. Accidit ad rem
q̄ magni doctores qdām etiā in sacra scriptura p̄ modos significandi
grammaticales declarauere quo sit vt si alicui vident̄ minus utiles esse
modi significandi ad latine loquendum saltem, p̄ pr̄ ea ipsa quę dixi
nō totaliter sunt cōtemnendi vel negligendi. Ideo de illis pauca gene-
ralia eadēq; plus necessaria dicere institui. ¶ Primo itaq; cōsiderandū
Sicut modus intelligēdi h̄ac vel illam rem sumit a mō essendi illius rei
dicitur em̄ sc̄dō mō methaphysice sicut se res habet ad esse sic & ad in-
telligi: ita modi significādi sumunt̄ a modis intelligendi, sicut enī aliqd
intelligitur sic & p̄ vocem significat̄. Ideo dixit Aristote, primo Periar.
Ex q̄ sunt in voce: sunt note id est signa earū passionū quę sunt in anima:
id est conceptū seu actuum intelligendi: Ex q̄ sequit̄ q̄ modi significā-
di sumunt̄ immediate a modis intelligendi mediate vero a modis es-
sendi. ¶ Vnde modus essendi est altud q̄ p̄prietas rei ad extra sub qua:
s. res ē. Eadē yō p̄prietas in quātū illa res sub ea intelligit̄, dicitur mo-
dus intelligēdi illa rem, sed sc̄dō q̄ res sub eadē p̄prietate per vocem
significat̄ illa ip̄a proprietas dicitur modus significādi. Verbi gratia.
Cōmunicabilitas pluribus q̄ est in natura humana a p̄tei dicit̄ modus
essendi hominis, sub q̄ proprietate si intelligatur hō, illa cōmunicabili-
tas dicit̄ modus intelligēdi hominis. In quātū yō res illa q̄ est homo
significatur p̄ hoc nomen appellatiū hō sub illa p̄prietate quę est cō-
municabilitas. Iā cōmunicabilitas erit modus significādi, t. modus quo
res signat̄ p̄ vocē. Ex q̄ sequit̄ q̄ eadē p̄prietas q̄ est modus essendi rei
dicit̄ etiam modus intelligendi & modus significādi: licet diuersis respe-
ctibus. Nam p̄ cōparatiōne ad rē in qua est dicit̄ modus essendi, p̄ cō-
paratiōne ad intellectū intelligēti rem sub illa p̄prietate dicit̄ modus
intelligendi. Sed p̄ respectū ad vocē significantiē rem sub illa p̄prietate
dicitur modus significādi. Et hoc intelligi volo de mō intelligendi &
significādi passiuo, hoc est de p̄prietate q̄ cointelligit̄ & consignificat̄
rei, cum enī intelligo aut p̄ vocē significātiō hominē ut est cōmunicabilitas
simil cointelligit̄ & consignificat̄ cōmunicabilitas q̄ est modus hominis. ¶ Pro quo intelligēdi notandum est secundo. Quod cū hēc gerū
dia intelligendi & significādi quandoq; significant actionem & quan-
doq; passionem. Ideo duplex est modus intelligendi, similiter duplex

modus significandi, etiam enim dico modus intelligendi potest esse secundus duplex, aut enim est id sub quo aliquis intelligitur, & iste modus intelligendi est passiuus. s. proprietas quae est in re intellecta aut modus intelligendi est illa ratio & modus quo intelligens intelligit rem, & iste est modus intelligendi actiuus & est in intellectu intelligente. Coforniter distinguitur duplex modus significandi; aut enim proprietas sub qua res significatur & quae etiam simul cum re per vocem consignificatur, & iste est modus significandi passiuus nec consideratur a Grammatico nisi per accidens, sed potius a Philosopho realiter sit proprietas rei. Eiusdem autem scientie est considerare rem & proprietates illius rei, ut dicitur quarto Metha. si autem per modum significandi intelligatur illa ratio vel modus quo vox rem significat (possunt enim plures voces eam rem significare sed non eadem modo, ut homo & homines, homo enim in singulari significat rem per modum unius, homines vero in plurali significat eandem rem per modum plurium) Iste igitur modi quibus voces significant res dicuntur modi significandi actiu, & sunt in ipsa voce significante. Ideo a quibusdam dicuntur consignificationes vocum & solum isti per se considerantur a grammatico. Unde per illos modos significandi actiuos grammaticus distinguit partes orationis ad inuisum cum enim sint tria in unaquaque partium orationis. s. vox, significatio, & modus seu ratio significandi ut in hoc nomine homo, vox est quae constituitur ex litteris & syllabis. Et significatio est id ratione cuius dicitur vox significativa & dictio, & praeter hec est tertium. s. modus seu ratio significandi, alio em modo homo non significat rem & aliter homines ut dictum est; & aliter homo in nominativo quam hominis in genitivo; in nominativo enim significat per modum ut quis, in genitivo per modum ut cuius, & sic de aliis. Cum autem distinctiones differentium partium orationis possunt conuenire non solum in voce, ut amor amoris nomine, & amor amaris verbum, sed etiam in significacione, ut lego verbum & lectio nomen utrumque enim significat actum legendi; consequens est ut distinctio partium orationis non sit per voces neque per significaciones, sed per modum significandi, unde Priscianus secundo maioris docet distinguere easdem per proprietates nomine proprietatum intelligens modos significandi.

Pro cuius clariori intellectu notandum tertio. Quod duplices sunt modi significandi per quos discernuntur partes orationis. s. essentialis & accidentalis. sicut enim res naturales cognoscuntur essentialiter per principia intellecta. s. per materiam & formam ex quibus inesse constuantur. & per accidentia solum a posteriori & quo ad nos; ita cognitione & distinctio partium orationis a priori seu essentialis est per modos significandi essentiales, per quos scilicet constituantur inesse species, sicut a posteriori vero & accidentaliter per modos significandi accidentiales; qui sunt utrum accidentia partium orationis. Ex quo sequitur quod non dicitur aliquis modulus significandi essentialis seu substantialis inde qui & si substantia seu in predicamento substantia, omnes enim modi significandi

a 2

di cū sīt qdam p̄prietates vocis significantis, sūt in se qdem accidēta
Sed ideo dicunt̄ essēntiales qā sūt de essēntia partiū oratiōis quas esse
tialiter & intrinsece cōstituūt. sicut dicimus colorē qui in se est accidens
esse pdicatiū essēntiale albi nigri & aliarum sp̄cierū in quibus essēntia
liter includit̄ur. Vlterius modi significandi essēntiales partiū orationis
diuidunt̄ in māteriales & formales, vel in generalēs & sp̄ciales, sicut
enīm in rebus id in quo plura conueniunt̄ dicit̄r materiale vel potenti
ale; & in quo differunt̄ formale vel actualē, ita in grammatica ille mo
dus significandi essēntialis in q̄ plures p̄tes oratiōis conueniūt dicit̄ ma
terialis seu generalis, in quo ȳo differūt dicit̄ formalis vel sp̄cialis. Ex
empli gratia cū dico q̄ significare p̄ modū entis & determinate app̄hē
siōis est modus significandi essēntialis & sp̄cialis nominis, p̄ quē scili
et nōn distinguit̄ essēntialiter ab alijs partibus orationis, & q̄ locat
vnamquāq̄ dictionē nominalē sub certa specie p̄tis orationis. s. sub no
mine, ibi exprimit̄ modus significandi generalis nominis & sp̄cialis
seu formalis, nam significare p̄ modū entis est modus significandi gene
ralis in quo conuenit cū p̄nomine; sed significare p̄ modū determinate
app̄hensionis est modus significandi formalis seu sp̄cialis s̄lī nominis
conueniens, p̄ quem etiam a p̄nomine distinguit̄ quod significat p̄ mo
dum entis & determinate app̄hensionis, vel vt alijs dicunt modus signi
ficandi essēntialis nominis est significare substantiā cum q̄litate, p̄no
minis vero est significare substantia sine q̄litate; & hoc idera valet: nam
significare substantiā est significare p̄ modū entis, vel p̄ modū habitus
& quietis, hoc est p̄ modū cuiusdam p̄manētē q̄ opponit̄ fluxui; si
militer significare cū q̄litate idem est q̄ significare p̄ modū determinate
app̄hensionis, in omni em̄ nomine sunt duo. s. natura generalis cui nomē
imponit̄ & ab illa sumitur modus substantiā, & natura sp̄cialis a qua
nomen imponit̄, & ab illa sumitur modus q̄litatis seu modus determi
nate app̄hensionis. Similiter cū dico modus significandi verbi essēntialis
est significare p̄ modū fluxus & fieri distantis a substantiā exprimo mo
dum significandi ḡnūalem verbi: cum dico significare p̄ modū fluxus
& fieri: hoc em̄ est commune verbo & participio. Sed significare p̄ mo
dum fluxus distantis a substantiā est modus significandi verbi per quem
differt a participio, nam participium significat p̄ modū fluxus & fie
ri indistantis a substantiā. Modus autem significandi accidentalis qui est
qdam proprietas partium orationis conseq̄uent̄ cōpletum esse earun
dem diuidit̄ in absolutum & respectiuū. Modi significandi respectiuū
sunt illi quibus variatis variatur congruitas orationis, vt sunt genus
casus, numerus & persona. Hęc enim accidentia sunt principia vniōnis
partium orationis ad inuicē vniūnt̄ em̄ partes oratiōis, & se inuicem
in oratione resp̄ciunt sub conformitate horum accidentium, quæ pro
pter hoc ipsum dicunt̄ respectua vt patet de constructione adiectiūs
cum substantiō simuliter suppositi cum verbo: & sic de alijs, vt regule
& p̄cepta grammaticę clare ostendant̄ per contrarium intelligendum

est de modis significandi absolutis, ut sunt qualitas, comparatio, & alia accidētia quæ non sunt principia constructionis partium orationis illis enim variat manet congruitas orationis, hæc omnia de modis significandi dicta patent in figura sequenti.

Essendi est proprietas rei ad extra
Actiuus est proprietas sub q̄
Intel intellectus intelligit rem
ligen-
di.

Passiuus est proprietas in re
sub qua res intelligit

Actiuus est proprietas vo-
cis significatiæ hoc vñ il-
Signi lo mō & ille in p̄tib⁹ ora-
sicadi tionis est duplex.

plex Passiuus est proprietas rei
per vocē illam rem signi-
ficantem significata.

Generalis seu materia
lis qui in pluribus p̄-
tibus orationis reperi-
tur ut significare per
modum entis in no-
mine & pronomine.

Special seu formalis
q̄ i vnaq̄ p̄tibus orationis reperi-
& aliis ut significare
per modum entis & deter-
minare apprehensio-
nis in nomine

Respectus

Absolutus est q̄ varia-
to nō variat cōgrui-
tas oronis vt ḡns ca-
sus n̄uerus & persona
cōsequēs com-
pletū cē p̄tū Respectiuus q̄ varia-
to variat congruitas
orationis ut qualitas
comparatio genus &
ceteris.

CUltimo considerandū est q̄ licet omnis modus significandi acciden-
tal is partiū orationis sit accidens earundem; non omne tamen accidens
partium orationis dicitur modus significandi accidentalis, ut patet de
declinatione, cōiugatione & alijs accidentibus quæ sumuntur præcise a
voce: nam quilibet modus significandi siue sit substancialis siue acciden-
tal is originaliter sumitur a proprietate rei seu a mō essendi: ut dictū est
prius. Ideo accidentia quæ non sumuntur a proprietate rei sed a voce tā-
tum; non dicuntur modi significandi accidentales. Declaratio autē am-
plior modorum significandi essentialium & accidentalium & a quibus
proprietatibus sumuntur, inquiratur apud Modistas, qui hæc exactius
per singulas partes orationis exquirunt, nos enim hic solum quedam ge-
neralia proposuimus: quæ videbantur magis necessaria ad intelligenda
altiora.

Distinctiōes quib⁹ utuntur Scō

tsantes sunt octo videlicet Rationis, Ex natura rei, Modalis, Formalis, Realis, Essentialis, Se totis subiective,
Se totis obiective.

C DISTINCTIO Rationis sit per solum actum intellectus collatum. Et sit tribus modis. Primo quando idem comparatur ad seipsum aliter & aliter conceptum, ut dicendo homo est homo. Secundo quando ens rationis comparatur ad ens rationis, ut genus ad speciem. Tercio quando ens rationis comparatur ad ens reale, ut genus ad animal vel econtra, & differunt hi duo ultimi modi a primo quia cum primo modo stat idemitas realis, sed cum alijs stat non idemitas realis, non tamen distinctio realis opposita idemtate.

C DISTINCTIO Ex natura rei est in re absq; omni consideratione intellectus ut inter superioris & inferi. Et habet iieri inter illa de quibus possunt dici duo contraria quorum alterum est reale id est quando aliquid conuenit a parte rei vni quod non conuenit alteri, ut patet de definitione & diffinitio.

C DISTINCTIO Modalis est inter quiditatem & modum intrinsecum illius quiditatis ut inter hominem & eius existentiam. Vel inter duos modos intrinsecos eiusdem quiditatis, ut inter necessitatem & infinitatem dei. Vnde quiditas in proposito est omne illud quod dicitur de alio in quid, vel de quo aliud praedicatur in quid. Et pro oppositum modulus intrinsecus est omne illud quod nec dicitur de alio in quid, nec de eo aliquid dicitur in quid. Et diffinitur sic. Modus intrinsecus est qui additus quidicati non variat rationem formalem constituti ex eo & tali quiditate, ut sunt realitas, existentia, actualitas, potentialitas, necessitas, contingencia, finitas, infinitas, vita, intensio, & remissio, & sic de aliis. Eiusdem enim rationis formalis est albedo siue sit intensa siue remissa siue existat & sit in actu siue non existat & sit in potentia.

C DISTINCTIO Formalis seu quiditativa est inter duas formalitates seu qditates quarum una non includit aliam per se primo mō. id est quarum una non est de essentia alterius. Et cognoscitur duplicitate. Primo quando aliquid ponitur in diffinitione quiditativa unius quod non ponitur in diffinitione quiditativa alterius. Secundo per differentias oppositas, nam & ipse differentes & contenta sub illis differunt formaliter. Vnde ad evidenter huius distinctionis & sequentis puta realis sciendum ista quatuor Res, Realitas, Formalitas, Conceptus proprius acceptus habent se ut magis commune & minus commune. Res habent se ut minus commune, & in se alia tria in bona consequentia & non inseparabiles. Realitas dicitur omne positiuum in re cuius correspondet vritas ad extra ex natura rei circumscrip[ti]o; omni actu intellectus etiam intellectivo quod abstractio, & non dicitur de aliquo communissimi sit predicamentale. Formalitas est ratio per se conceputibilis in re a parte rei. Et dicitur de his que sunt in predicamento quod extra praedicamentum dummodo sit reale. Con-

ceptus proprius sit quoniam conceptus ex materia, a facultate
ab intellectu. Dicitur intellectus est sit conceptus aliquod sicut
est et factus est ut intellectus
" Et est factus est ut intellectus

Conceptus est obiectum quod actum intelligendi terminat. Et dicitur
tam de intentionibus & realibus.

C DISTINCTIO Realis seu suppositorum sit inter rem & rem non
solum aliquid rei. Et cognoscitur tribus modis. Primo quando unum
est generans & alterum generatum vel originans & originatum. Secun-
do quando unum potest generari vel corrupti alio non generato vel
non corrupto. Tercio quando alterum potest separari ab altero & sepa-
ratim conseruari.

C DISTINCTIO Essentialis seu naturarum est inter duas res quare
una potest existere sine alia. & cognoscitur tribus modis. Primo per rea-
lem existentiam unius sine altero. Secundo per dependentiam essentialium
& ideo omnis effectus distinguitur essentialiter a sua causa, quia est ipsa
posterior essentialiter. Tercio per distinctionem generificam & specificam.
Vnde distinctio essentialis nunquam separatur a distinctione reali, nec eodem
tra in creaturis. Cuius causa est quia distinctio realis proprius est distinctio
suppositorum. Essentialis vero est distinctio naturarum, & quia in crea-
turis quae sunt supposita tot nature. Ideo in creaturis ad distinctionem
realem sequitur distinctio essentialis sicut & eodem. In divisionibus autem sunt
distria supposita habentia unam naturam seu essentiam in numero. ideo
solum ibi inuenitur distinctio realis sine essentiali.

C DISTINCTIO Se totis subjectiue sit dupliciter. Vno modo inter illa
quaes in nulla realitate, hoc est in nulla quiditate praedicamentali conve-
niunt quiditatibus, & ideo decem praedicamenta inter se & a deo differunt
se totis subjectiue, & haec dicuntur primo diuersa in realitate. Alio mo-
do sit inter illa quae non conueniunt subiecto, ut anima quando est sepa-
rata a corpore. Et haec proprius dicuntur distincta subiecto.

C DISTINCTIO Se totis objectiue sit inter illa quae in nullo conce-
pitu reali quiditatibus conueniunt, ut ens & eius passiones similiter diffe-
rentur ultime & ceteris. & sunt primo diuersa non solum in realitate, sed etiam
in concepitu reali.

C Et quia idemtitas & distinctio sunt opposita & quot modis dicitur
vnum oppositorum tot modis & reliqui. Ideo tot sunt modi idem-
titatis quot dicti sunt distinctionum & descriptiones illarum idem-
titatis opposito modo ad distinctiones sunt ponende. Vnde.

C Idemtitas rationis sit quando vnum eodem modo concipitur si-
ue sub eadem intentione secunda.

C Idemtitas ex natura rei est quando a parte rei nulla omnino est dis-
tinctio ut sunt illa de quibus non possunt verificari duo contradictiones
quorum alterum esset reale.

C Idemtitas modalis est conuenientia in uno modo intrinseco, ut pa-
ter de duabus existentiis.

C Idemtitas formalis est quando illud quod est idem includit illud cui
est idem quiditatibus seu in primo modo dicendi per se, ut homo est idem
animali & rationali verumque enim est de essentia hominis.

Sims Ling apd

CIdentitas realis est inter illa quorum unum impossibile est esse sine alio, unum neque est originans & aliud originatum, neque sunt relationes diversae originationis, secundum & tertium additum propter personas diuinam & relationes earum notionales, ut sumptatem, filiatione & processione seu spiratio passiva. Ex quibus unum non potest esse sine alio tamen differunt realiter.

CIdemtitas essentialis est inter illa quorum alterum implicat contradictionem esse sine altero.

CIdemtitas subjectiva intelligitur dupliciter. Uno modo ut est inter illa quae conueniunt in aliqua realitate potentiali contrahibili per differentias oppositas, hoc est quae conueniunt in aliquo genere praedicationis. Alio modo inter illa quae simul existunt in eodem singulari.

CIdemtitas obiectiva est inter illa quae conueniunt quiditatibus in aliquo conceptu reali ut patet de decem praedicamentis, quae & inter se & cum deo conueniunt quiditatibus in conceptu entis.

CReliqua quae tractari solent circa modos distinctionum & idemtatum eis oppositarum in aliud tempus declaranda relinquo. Nunc emittantur quandam pregustationem doctrinae Scotti vobis adolescentibus ingenui offerre volui, oblatus tandem & maiora, si haec vobis gratia esse cognouero, auctore deo optimo maximo. Cuicunque nomen sit benedicatum in secula seculorum. **A M B N.**

Finis modorum significandi Magistri Ioannis Stobnicensis, Gracuisse per Hieronymum Vicerorem anno domini Millesimo quingentesimo decimonono im-

pre su mo.

